

JOAQUIM MALDONADO, SENYOR IMPECABLE

Saber perdre amb elegància

Advocat, agent de canvi i borsa, dues vegades president de l'Ateneu de València, ex-president de la Reial Societat Econòmica d'Amics del País, president de la Fundació Ausiàs March, i del club de tertúlies «Humanisme i Democràcia», impulsor de la Borsa, democristià històric, Joaquim Maldonado, nascut a València ara fa vuitanta anys. Un senyor impecable.

—*Avui m'han dit que vostè podria ser l'únic representant a València d'això que s'anomena dreta civilitzada.*

—No, no. Jo crec que s'han equivocat, els que diuen això. Jo conec molta gent de dreta tan civilitzada com jo... Crec que són majoria els que són civilitzats.

—*El que sí que pareix evident és que vostè és un dels pocs «senyors», senyors de veritat, que queden a València.*

—No, a València hi ha molts senyors, també. Que jo siga un senyor, ho accepte, però n'hi ha molts més com jo, i millors que jo en molts aspectes. Encara que també hi ha molta «fulleria», és clar, per totes bandes.

—*¿Quina ha estat la seua formació personal i política?*

—He tingut la gran sort d'haver nascut en una família exemplar. La formació que he rebut en ma casa, i dels meus mestres, ha estat una formació humanística cristiana. Una formació, a més, rebuda amb molta fe. I sempre he procurat comportar-me d'acord amb aquesta ideologia. Vaig estudiar als Escolapis, a l'institut Lluís Vives, i al col·legi de Sant Josep de València dels pares jesuïtes. Després, vaig estudiar Dret a la Universitat de València, on també la formació es situava dins de la línia en què m'havien educat a casa, i finalment, a l'Escola de Comerç, que aleshores es deia Escuela de Altos Estudios Mercantiles. Vaig fer-me professor mercantil, a més d'advocat. Després, vaig exercir d'advocat alguns anys, fins que vaig succeir el meu pare en l'ocupació professional de corredor de comerç, i això vaig ser fins que es va crear ací la Borsa, l'any 80, i quan hi hagué Borsa, com que aquest càrrec és incompa-

Un dels pocs representants d'una burgesia valenciana que tots esperaven i que mai no acabà d'arribar, encara que ell no vol sentir-se excepció de res. Impulsor de mil i una iniciatives, malgrat tot, és quasi un perfecte desconegut.

Fúlvia Nicolàs

tible amb el de corredor de comerç, em vaig fer agent de canvi. Però, en l'ordre personal, en l'ordre polític, jo mai no he estat un personatge de primera fila.

Quan va venir el final de la monarquia i el començament de la república, vaig conèixer una figura de primer ordre, Luis Lucia, que en l'últim any de la Dictadura va veure amb tota claredat el que venia, i va iniciar un moviment polític en el qual vaig participar, la Derecha Regional Valenciana, però sempre des de la base.

Quan va començar la guerra, vaig sobreviure de miracle, fins que vaig poder fugir. En passar a l'altra banda, m'implicaren en un servei d'informació, on jo tractava els afers relatius a València. I ja després, en acabar la contesa, ja era tinent d'Estat Major, i vaig entrar a València amb les primeres tropes «nacionals». Després, em nomenaren secretari polític del governador d'ací, que era aleshores Planas de Tovar, i vaig treballar allí mentre vaig ser oficial, perquè als pocs mesos em vaig llicenciar i vaig demanar no continuar.

—*Tornant enrere, ¿podria explicar un poc més qui era Luis Lucia, i com era la Derecha Regional Valenciana?*

—Luis Lucia era un home que va veure clar, l'any 29, com evolucionaria la situació política. L'any 30 va publicar un llibre-col·lecció d'articles que havia anat publicant en el *Diario de Valencia*, del qual era director, i que es titulà *En estas horas de transición*, on recollia els seus punts de vista com a base d'una formació política, que va ser la Derecha Regional Valenciana, i que tenia com a principis un sentit cristià molt sòlid, i també

una base «hel·lènica», pel que fa a científica, a filosòfica, a racional, i romana, pel que fa al respecte al dret. Aquest partit polític va desenvolupar-se durant tota la república, i fou un dels nuclis constitutius de la CEDA.

—*Vostè sempre ha reivindicat el càrcter no-colpista d'aquesta formació política.*

—La CEDA no tingué cap participació en el Movimiento. Però sí que tocava de peus a terra en aquells moments, i des de les primeres manifestacions de violència, antireligioses o no, es veié que hi havia una gran tensió en molts sectors de la població, i que l'exèrcit estava maltractat. La dreta tingué coneixement d'aquesta situació, i elements que la n'informaven, i jo era un d'ells, en aquell moment...

—*¿Vostè conegué personalment Gil Robles?*

—Gil Robles i jo vam tenir una gran amistat. Ell era una personalitat en l'ordre intel·lectual d'elevadíssima qualitat, d'una gran formació humanística. El seu paper com a parlamentari i com a dirigent polític ja és ben conegut, fonamental. En el seu tracte personal era un home molt senzill, molt assequible, d'idees molt clares, amb una extraordinària facilitat de paraula, i d'una honestetat a prova de tot. Va ser una figura realment extraordinària.

—*Ja en acabar la guerra, vostè s'adonà que allò no era pel que havia lluitat.*

—Allò, el règim, era evident que anava per una línia de violència i de falta de racionalitat, de falta de llibertat, en una paraula. Això, vam ser molts els que ho vam veure. Com Gil Robles, amb el qual ja estava vinculat, en el sentit de suportar una situació que no tenia eixida, però a la qual calia buscar-ne una. I la seua actuació posterior, prop de Don Juan de Borbón, absolutament exemplar en la seua gestió, com també la designació per part de Franco de Juan Carlos com a hereu, ha anat fent-la possible.

—*Vostè no arribà a ser perseguit políticament, aviat començà a ser una persona massa important.*

—No, més enllà d'un ull blau que

«Un partit com el de Pujol hauria estat bo per a València, com ho ha estat per a Catalunya».

IRUNO

em va fer un falangista, i del fet que em van enganxar alguns cartells a la porta de casa... Però és que vaig passar a l'Ateneu Mercantil molt prompte, de president.

—*Ha estat president de l'Ateneu Mercantil dues vegades, i ara n'és president honorari perpetu. Parlem-ne.*

—L'Ateneu Mercantil, quan jo hi vaig entrar, va començar a ser un lloc obert. Com aleshores no hi havia llocs de significació oberta, aquell era lloc de reunió de molta gent, que es manifestaven amb molta llibertat... Cada mes hi havia quatre o cinc conferències, totes les setmanes hi havia algun acte públic d'una o altra manera, allí es recollia molta gent que volia fer algun treball, reunir-se, i això, és clar, nosaltres ho emparàvem, perquè era un principi de la casa. Hi hagué entrebancs, prohibicions... però bé, quan suprimien conferències, com una que recorde ara de Gironella, nosaltres ho dèiem públicament, i tampoc no passava res...

—*I després, hi hagué la famosa història de la riuada.*

—Sí, l'any 1957, quan la inundació de València, nosaltres organitzàrem a l'Ateneu una sèrie d'activitats de tot tipus, amb l'alcalde, amb les persones que vingueren a fer projectes i estudiar-los... Però allò no avançava, els ajuts no acabaven d'arribar, i inclús es tornà a donar un risc de riuada. I el marquès del Túria, que aleshores era l'alcalde, convocà una reunió del consistori i en aquella reunió va pegar una punyada a la taula, i féu un discurs dient que se sentia desassistit per part del govern central, i que allò no podia ser.

Allò no es podia saber, ja que la premsa tenia censura, i vam ser nosaltres els que vam demanar a l'alcalde el discurs, el vam editar en ciclostil, i el vam repartir als cinc mil socis. Quan volgueren replegar-los, ja era massa tard, i encara eren pocs, perquè, en acabant, la gent va venir en processó a demanar-los. Fou molt sonat, sí.

També aleshores Martí Domínguez, que era director de *Las Provincias*, va fer aquell discurs famós —«Cuando los hombres callan, las piedras hablan»—, sobre el mateix tema, durant la presentació de la fallera major, crec, i immediatament el destituïren. L'alcalde, també el varen destituir. La junta de l'Ateneu igualment va córrer el perill de ser destituïda, com jo mateix, però no s'hi atreviren. Ja s'havien adonat que no era raonable anar contra l'Ateneu.

—*¿Amb quines persones es relacio-*

nava vostè, tenia més afinitats en aquell moment?

—Hi hagué un secretari de l'Ateneu, que és molt amic meu, un advocat i una gran persona, que era Robert Moróder, un valencianista d'una formació totalment paral·lela a la meua, amb una capacitat intel·lectual molt qualificada. Fou un secretari exemplar de l'Ateneu, càrrec que ha ocupat diverses vegades, com jo el de president, en moments de crisi de la institució.

—*Més persones. Martí Domínguez, per exemple.*

—Fou un quasi condeixeble meu, de tota la vida, amb una formació humanística molt qualificada. Ell milità, com jo, a la Derecha Regional Valenciana. Després, va ser també tinent d'Estat Major durant la guerra, i com a director de *Las Provincias*, després, dugué a terme accions com la que abans he comentat.

—*Ell fou un valencianista important, també...*

—Amb una sòlida formació cultural i lingüística, a diferència de mi, que no he estudiat el valencià i només el parle... no ho sé, la meua formació ha estat castellana, encara que sempre he parlat valencià, ja a casa... Abans em costava treballar llegir-lo, avui em costa treballar escriure'l. Sóc conscient que aquest ha estat un dels pecats, de les fallides, que hem tingut els valencians ja de molts anys ençà, de segles... i especialment les classes polítiques. Sempre he pensat que la defensa del valencià era la defensa d'una de les peculiaritats del nostre poble, de les més importants.

Martí Domínguez, per contra, va tenir una formació i una vivència distinta del valencià, potser perquè era d'Algemesí... i ha estudiat, i ha estat un mestre, dels que saben de veritat. I un home molt mediterrani, que ha tingut una cultura mediterrània molt àmplia, un gran coneixedor d'Itàlia, amb un gran sentit europeu, universal.

—*Des que vostè se n'anà per segona vegada, a començament dels 70, l'Ateneu ha anat caient en una crisi profundíssima, fins quasi tocar fons. ¿Què ha passat?*

—És que en un moment en què no hi havia una altra plataforma oberta a València, l'Ateneu arribà a tenir prop de 9.000 socis, socis que no hi anaven més que una vegada de tant en tant, quan hi havia un acte puntual que els interessava. Però no els importava pagar una quota que representés l'honor de pertànyer a l'Ateneu, i és clar, 9.000 socis amb una quota molt xico-

teta permetien de tenir un pressupost alt, però els que anaven diàriament, en el meu temps, eren només 500 o 600 persones. En minvar l'interès de les actuacions de l'Ateneu, la gent ha anat donant-se'n de baixa, perquè no hi havia al·licient per a fer-se'n soci. Havia estat un focus d'interès social molt estès en la classe mitjana valenciana, però, és clar, es tracta d'un interès que cal vincular i mantenir...

—*¿La seua activitat política, en aquests anys, quina era?*

—Jo he estat al costat de Gil Robles en totes les actuacions dins del marc monàrquic, dins de la línia que va marcar don Juan de Borbón, de recuperació de la monarquia, com a institució fonamental, una monarquia de tots els espanyols. I totes les seues actuacions, els seus manifestos, primer des de Suïssa, després des de Lisboa, finalment des de Munic, allò del «Contuberni», que en deien... I jo, és clar, vaig estar en tot això.

—*¿Vostè va anar a Munic?*

—No, no hi vaig anar, per qüestions incidentals, però vaig estar en el moviment, en la preparació de totes aquestes coses...

—*Si que hi anà, entre molts d'altres, el periodista valencià Vicent*

«He procurat que tots els llocs on he passat fossen oberts».

vostè va dir que ni parlar-ne, que Suárez era massa franquista.

—Sí, ells van manifestar-se, però els vam dir que no, potser equivocadament, perquè, de fet, semblava ja aleshores més raonable, malgrat el fracàs que tingué la UCD al final... Aquelles eleccions, les va guanyar la UCD i nosaltres quedàrem totalment eliminats.

—No pensaven que el franquisme sociològic fos encara tan ampli.

—Sí, jo aleshores vaig tenir una equivocació completa, junt amb els que amb mi van muntar la democràcia cristiana. No vàrem ser hàbils per adonar-nos que les possibilitats electorals nostres eren mínimes. Vam ser arrasats, vaja.

—La designació de Vicent Ruiz Monrabal, un personatge de Sedaví, poc conegut, va ser una mena d'intent de juntar els continguts tradicionals de la democràcia cristiana amb uns continguts populistes.

—Sí, exacte.

—¿I no va funcionar com a líder?

—Bé, sí. Va funcionar com a líder, com un líder que no treia vots, però... també hi havia la falta d'experiència del grup dels més joves que formàrem, i bé... ens vam equivocar absolutament.

—Vostè no és nacionalista...

—Jo no sóc nacionalista.

—...Però ha demostrat una sensibilitat especial envers la qüestió valenciana ben infreqüent entre les nostres classes dirigents.

—D'això, ja en parlava Lucia l'any 30, contra el centralisme i per la necessitat de construir partits regionals que tinguessen participació i influència sobre el poder central, però des de la base de les respectives regions. Partits regionals coaligats.

—Vostè va ser molt amic del professor Sanchis Guarnier.

—Sí, molt amic. Vaig poder conèixer la seua gran qualitat personal i moral. Em va fer adonar de la gran riquesa que era la llengua, i vaig tractar d'ajudar-lo tant com vaig poder en el seu esforç, tant a ell com a altres persones. A mi em va vincular amb el grup que treballava en la defensa i en la propagació del valencià, Manuel Broseta. Era allò que es deia Consell per la Llengua i la Cultura Valenciana, que en acabant s'ha convertit en la Fundació Ausiàs March, que també presideix, i des d'on s'han fet coses

Ventura, que s'hagué d'exiliar a continuació. Anà a parar a París, on rebia uns misteriosos xecs, que li van possibilitar de mantenir-se allí. Uns xecs sense el nom de l'expendidor...

A ell, i a tots els que com ell han estat perseguits, els he ajudat en la mesura que he pogut. I l'anonimat és l'única forma de poder-ho fer amb una consciència recta.

—També ha pagat més d'una vegada les fiances per a l'alliberament de gent detinguda per activitats polítiques o sindicals durant el franquisme, i no precisament gent de dreta.

—Oh, però, d'això, ja no paga la pena parlar-ne. Cadascú haurà fet el que haurà pogut, és normal. Si he tingut la possibilitat de fer-ho, i damunt he tingut mitjans, és que estava obligat a fer-ho.

—El seu despatx era famós. Ací venien, aleshores, a trobar-se persones de partits d'esquerra, de forces nacionalistes...

—Tots els llocs on he estat he procurat que fossin oberts.

—També ha fet de pont entre la clandestinitat i els poders fàctics.

—Bé, el que ha passat és que la meua situació social i econòmica a València m'ha situat en un punt privi-

legiat, amb possibilitats de diàleg cap a dalt, i també cap a baix. I en aquesta situació ha vingut a mi molta gent, i en aquesta mesura m'he sentit sempre obligat a complir aquesta funció, i l'he feta.

—Vostè fou el motor, en els primers moments de la transició, del primer partit demòcrata-cristià d'àmbit valencià —i valencianista—, únic fins ara: la Unió Democràtica del País Valencià. Tingué una vida curtíssima.

—Aleshores va ser Gil Robles qui em va embarcar perquè jo ajudàs ací a València a constituir aquest nucli. I es va constituir independent de mi, però vaig acceptar presidir-lo...

—I hi va posar molts diners.

—Bé, però no sé, això, no cal dir-ho. El que feia falta i estava al meu abast. Fou un fracàs electoral complet. Jo vaig tenir una votació bastant favorable com a candidat al Senat, en llista oberta, però afortunadament per a mi no vaig eixir, crec que ja m'hauria mort, si hagués eixit senador.

—Suárez va intentar, abans de les primeres eleccions legislatives, pactar amb vostè, a fi d'apropar la democràcia cristiana de la UDPV a la seua Unió de Centro Democrático... i

**Centre
Carles Salvador**

**CURSOS PER
CORRESPONDÈNCIA**

1. Llengua i Literatura:

- Curs d'Iniciació.
- Curs d'Iniciació (per a castellanoparlants).
- Curs Bàsic.
- Curs Progressiu de Llengua.
- Curs de Professorat.

2. País Valencià:

- Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta tot l'any, tret del mes d'agost. Per a més informació, adreceu-vos al **Centre Carles Salvador** Moratín, 15, 8a. 46002-València

Companyia
Flotats

**PER UN SÍ
O PER UN NO**

de Nathalie Sarraute
Versió catalana de Carme Serrallonga
Posada en escena: Simone Benmussa

**EL
DESPERTAR
DE LA
PRIMAVERA**

de Frank Wedekind
Versió catalana de Carme Serrallonga
Direcció: Josep Maria Flotats

infantillatges

de Raymond Cousse
Versió catalana de Pep Cruz
Direcció: Josep Maria Flotats

Poliorama Teatre

Departament de Cultura

com els cursos Carles Salvador, demanant ajudes a societats i corporacions valencianes.

—*Ell, Manuel Broseta, és un dels més destacats personatges que, partint d'unes posicions diguem-ne valencianistes, en un moment determinat, acabaren decantant-se pel més ferotge antivalencianisme, per les posicions més radicalment anticatalanistes. ¿Com ha vist vostè aquest procés?*

—Jo respecte les actituds de les persones, i no em fique amb les seues opinions, supose que alguna motivació tindran. El fet que no hi participe no vol dir que no les respecte. L'enfrontament per la qüestió dels símbols ha estat un dels errors fonamentals que hem patit ací, perquè hem estat discutint sobre temes accidentals que no tenen res a veure, oblidant els temes fonamentals. Hi ha hagut apassionament, mala voluntat d'alguns, visceralisme, la gent no ha estat raonable, senzillament.

—*Vostè entrà també, en els anys de la transició, en el camp dels mitjans de comunicació, a través del Diario de Valencia, en el qual presidí la Junta de Fundadors. Supose que partint de la constatació d'una societat mal informada.*

—Ni a València ni enlloc, no és bo que un periòdic siga, per a la cosa de l'opinió, una institució no oberta sinó patrimonial. I a València tenim un periòdic que és patrimonial. Jo no tinc contra *Las Provincias* res més que això, que és patrimonial. Aleshores, quinze o vint amics pensàrem que fer una cosa més oberta estaria bé. En acabant, aquests quinze o vint amics vàrem ser una quantitat molt més nombrosa, però amb petites participacions. La veritat és que tinguérem errors, i la qüestió econòmica no va marxar bé, i no es va poder mantenir. És massa recent, aquesta història, millor no parlar-ne encara, pots ser.

—*Vostè es deu haver sentit molt abandonat pels seus companys de classe social i econòmica, ací, al País Valencià.*

—Sempre hi ha moments en què un pensa que el que fa és bo, però no rep l'ajuda necessària... però la veritat és que, com la línia de conducta ve determinada per una concepció del propi deure, això fa que tingues continuïtat en la teua tasca, encara que a vegades et sentes abandonat. Jo no m'atreviria a dir que la classe empresarial valenciana no funciona. Està molt lligada als aspectes molt parcials de la seua activitat, i potser, pensant que determinades actituds podien afa-

vorir el seu desenvolupament econòmic, s'han apartat un poc de... sí, això és cert. En contrast amb el que ha passat, per exemple, a Catalunya, sense desqualificar ningú, que és molt distinta l'actitud que ha adoptat la burgesia, de defensar les coses pròpies, començant per l'idioma. Ací no hem tingut cap Pujol, aquesta és la veritat.

—*¿Aquest seria el seu somni? ¿Un Pujol valencià?*

—Per descomptat, fer una Convergència, un partit com el de Pujol, hauria estat bo per a València, com ha estat bo per a Catalunya. I el contrast entre el que ha passat a Catalunya i el que ha passat ací ha estat evident. Els fets ho demostren.

—*¿I com veu el projecte de Convergència a la valenciana, que pensa fer —o això diu— Francisco Domingo amb la Coalición Valenciana?*

—A mi m'agradaria molt que aquesta dreta seguís l'exemple català. Seria per a mi un motiu de gran satisfacció. No tinc elements de juí per a poder opinar sobre el tema.

—*Per la cara que ha fet, pense que no és exactament el seu projecte.*

—No acabe de veure clar que tal conjunt, no per les persones sinó com a conjunt, acabe de tenir les característiques que hauria de tenir per a assolir el resultat que posàvem abans com a exemple. Ho desitge, però...

—*No estaria disposat a finançar-lo, vaja.*

—Jo ja no fique diners en res, perquè ja no tinc diners per ficar enlloc. Avui sóc un pensionista, que visc de la pensió, perquè els petits mitjans que la meua família tenia ja no són meus, sinó dels meus set fills.

—*Supose que, l'«Operació Roca», l'haurà interessat bastant.*

—Sí, molt. No hauria volgut que fos un fracàs. Però, a posteriori, un s'adona que les coses no són madures.

—*Vostè, com a demòcrata-cristià conseqüent, i com a valencià, s'ha trobat, crec, que ni la classe social i econòmica que li pertocava s'ha inclinat per aquesta opció política, ni la major part dels valencians pel seu valencianisme, ni tan sols l'església, que en altres llocs sí que s'hi ha bolcat, ha demostrat adonar-se de l'existència o la necessitat d'aquesta opció...*

—Això està tan clar, és un fet que és així.

—*La seua és una manera elegant de perdre.*

—Bé, no, no, no... un perdedor, que ha estat perdedor... Accepte la realitat com ha passat. I amb la consciència molt tranquil·la, en general. □